

 SPROOKJES.

Daar was eens.... een prins, of ook wel.... een arm jongetje.

De „prins” is dan gewoonlijk heel rijk, en het „jongetje” heel arm. Dat hoort zoo in een sprookje. Men heeft dit trachten te verklaren. De sprookjes zouden ontstaan zijn in een tijd, toen de burgerstand, de tusschenstand, nog niet veel beteekende in de samenleving. Toen er alleen maar een schrille tegenstelling bestond tusschen rijkdom en armoede. En Charlotte Buhler heeft dit weer willen zien als de voornaamste oorzaak van het feit, dat kinderen de sprookjes zoo mooi vinden. Het kind houdt van „glans en pracht”, en bewondert daarom zoo’n prins, die in een gouden paleis woont, en het is medelijdend, en voelt daarom zoo’n diepe sympathie voor het arme kereltje, dat blootsvoets loopt, en in een hutje op den grond slapen moet.

Nu zijn de sprookjes inderdaad de literatuur van het kind. Ook omdat ze spelen in de sfeer van het wonderlijke. Het wonderbare trekt aan, en het kind ziet het wonder als werkelijkheid. Realiteit en wonder zijn voor den kindergeest niet gescheiden door een onoverkomelijke kloof. Daarom gelooft een kind makkelijker, omdat het gaarne als werkelijk erkent, wat het niet ziet.

Zoo ongeveer is de redeneering, die de voorliefde van het kind voor het sprookje verklaart.

Er zitten in deze redeneering belangrijke kernen.

Ja, een kind gelooft makkelijker.

„Indien gij u niet verandert, en wordt gelijk de kinderkens, gij zult in het Koninkrijk der hemelen geenszins ingaan.” En — „zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen.”

En realiteit en wonder behoeven voor den kindergeest niet gescheiden te zijn door een onoverbrugbare kloof, omdat ze geen tegenstelling vormen. Ze behoeven ook voor de groote menschen niet gescheiden te wezen. Het wonder dat is *de* werkelijkheid. In de wereld der werkelijkheid omringen ons de wonderen. Om ons en in ons bestaan de wonderen als werkelijkheden. En wij zelf zijn een wezenlijk wonder en een wondere wezenlijkheid.

De wonderen, die de Heilige Schrift ons mededeelt, gelooven we als werkelijkheden.

En in de — mogen we ’t zoo zeggen — naïveteit van ’t kind, heeft het Christelijk onderwijs een steun. Het vindt de aanknooppingspunten in den kinderlijken geest als

vanzelf, en de nu ouderwetsche, ongeloovige psychologie heeft niet kunnen berekenen, hoezeer en hoeveel ze met haar materialistische denkbeelden het kinderleven, en daardoor het volksleven, heeft geschaad.

Laat het dan maar zijn, dat de sprookjes de literatuur van het kind zijn. We hebben met deze specialiseering dan een nieuwe perspectief. In de laatste jaren is er nogal nadruk gelegd op de taal van onderscheidene kringen: op haar sociologische structuur. Maar er is ook een literatuur voor bepaalde kringen. Ook voor het kind!

Nu is een van de kenmerken dezer literatuur, dat ze erg „overdrijft.” Het spel der fantasie is er grillig; de contrasten zijn zoo scherp mogelijk. Dan treden in deze vertellingen meestal onwerkelijke figuren op. Een heks naast een fee; een reus tegenover een dwerg; luiheid en

ijver hebben er de grootst mogelijke afmetingen; wreedheid en zachtheid wisselen elkander af. Eerst griezelt men van een menscheneter of van een boos wijf, dat kindertjes bakt als botjes, en dan weer zou men willen omhelzen die vriendelijke boschnimf, en die lieve fee in haar wit kleedje, die kinderen beschermt en helpt.

In de sprookjes zien we typen. Geen menschen, maar vertegenwoordigers of -sters van een soort. Geen fijne karakteristiek en geen moeilijke verwickeling. Dit al zou voor het kind, dat allereerst op het sprookje recht heeft, te gecompliceerd zijn. Dit behoort thuis in de groote-menschen-roman.

We spreken hier natuurlijk slechts over het volkssprookje, niet over het kunstsprookje.

Dit laatste is door z’n symboliek niet zoo makkelijk te verstaan. Marie Metz-Koning heeft er ons enkele verteld, en als Van Eeden zijn eigen leven schetst in „De Kleine Johannes” begint hij met te zeggen: „Het heeft veel van een sprookje, mijn verhaal.”

Het is een sprookje. De wereld, waarin hij u

binnenleidt, is bevolkt met feeën en kabouters en monsters. Mettertijd geef ik over dit niet onschuldige prachtsprookje wel eens een beschouwing in Ex Libris.

De natuursprookjes zijn zonder uitzondering eenvoudig. Sommige staan waarschijnlijk in verband met oude mythen, en hebben betrekking op de wonderen in het natuurleven. Het slot is meestal bevredigend. Ze eindigen dikwijls met een.... bruiloft.

In Onze Eeuw schreef Mej. Chr. Doorman verleden jaar over de innerlijke beteekenis der sprookjes. Volgens haar komen de motieven voort uit „het geloof der primitieve volken, die intuïtief hun leven bevolkten met goede en booze geesten, die naast elkaar strijden om het bezit van een menschenziel.”

Als dit zoo mocht zijn, dan zouden wij in het sprookje toch weer zien een zwakke rest van een ver-besef van

Roodkapje.

5752

Aschepoester.

5754

de waarheid der dingen. Verbleekte kennis, die eens zuiver was en duidelijk onderscheidingsvermogen toonde.

Wel is merkwaardig, — Mej. Doorman wijst daarop — dat de verschillende volken eenzelfde motief anders beelden en illustreeren, in verband met klimaat, flora, fauna en bodemgesteldheid van hun land.

Meer uitvoerig heb ik een en ander aangetoond in mijn artikelen over Doornroosje en Klein-Duimpje.

Ik verwijs hiernaar ieder, die wat meer bijzonderheden weten wil; ook naar wat ik indertijd schreef over de sprookjesverzamelaars, de Gebroeders Grimm, maar allereerst en allermeeft naar het werk, dat ik zelf ook als bron gebruikte: Nederl. Volkskunde van Dr. Schrijnen, en voor wie Duitsch lezen, naar wat Wundt schreef over het verband tusschen het sprookje en de kindfantasie, waaraan ik enkele denkbeelden ontleende.

A. L. V. H.

De zeven raven.

5755

NASCHRIFT. Men leze ook in De Tijdspiegel (Febr.nr. '20) van N. J. Swierstra over het Sprookje voor de Neo-Romantiek. Mooie Vlaamsche sprookjes bevatten de bundels van Pol de Mont en A. de Cock.

Couperus schreef Psyche en Fidessa, van beide zijn sprookjes de „bronnen.”

Andersen is de bekende Deensche sprookjesdichter.

Dr. Schrijnen behandelt in het hierboven genoemde boek de karakteristiek van het sprookje; spreekt over de vermoedelijke bakermat; over de verzamelaars; over de sprookjes, die de natuurverschijnselen verklaren; over de

psychologie der vertellingen, en voorts over de sprookjesdieren, het sprookjeslied; het motief en de prenten.

Er is verschil tusschen sprookje en fabel. De laatste is opzettelijk vervaardigd, om de eene of andere wijze les te leeren. Hier treden dieren of planten, zelfs levenlooze voorwerpen op, waaraan dan menschenlijke kwaliteiten worden toegeschreven. Bij het sprookje zijn meestal fantastische wezens, die niet bestaan aan het woord; de wezens in de fabel bestaan in werkelijkheid, maar treden alle op als menschen.

Hansjs.

5753

De gelaarsde kat.

5770